



TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 10094

Tarih : 24.01.2025

— 22936

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın *Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ* tarafından Anayasa'nın 98'inci ve İchtüzük 'ün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Beritan GÜNEŞ ALTIN
Mardin Milletvekili

Türkiye'deki cezaevlerinde yaşanan hak ihlallerine her geçen gün bir yenisi eklenmektedir. Hasta mahpuslar ile koşullu salıverilme hakkı elde etmesine rağmen İdare ve Gözlem Kurullarının türlü öznel gerekçeleriyle tahliyeleri engellenen mahpuslar ise bu hak ihlallerinden en çok etkilenenlerdir.

14.04.2020 tarihinde kabul edilen 7242 sayılı Kanun ile 5275 sayılı İnfaz Yasası'nda yapılan değişiklikler ve 29 Aralık 2021 tarihli Adalet Bakanlığı'nın yayınladığı yönetmelik ile 1 Ocak 2021'den itibaren mahpuslar, İdare ve Gözlem Kurulları tarafından 3 ayda bir "iyi hal" tespitine tabi tutulmaktadır. İdare ve Gözlem Kurulu'na hem "iyi hal tanımı yapma" hem de "tahliye erteleme" gibi çok geniş yetkiler veren bu düzenlemeler neticesinde mezkûr Kurul adeta bir tür mahkeme statüsüne getirilmiştir.

Bu durumu "ceza içerisinde ceza," "paralel yargılama" ve "kişiyi özgürlüğünden mahrum bırakma suçu" kapsamında değerlendirmek mümkündür. Ayrıca bu düzenleme-uygulama, "suçta ve cezada kanunilik ilkesine," "geriye yürümezlik ilkesine," "ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesine," "infazda temel ilkeye" ve "umut hakkına" aykırılık göstermektedir.

İdare ve Gözlem Kurullarının subjektif ve keyfi kararları neticesinde mahpusların koşullu salıverilme hakkından faydalandırılmamasının en somut örneği ise Bolu F. Tipi Hapishanesi'nde 40'tan fazla mahpusun tahliyelerinin engellenmesidir. Bu mahpuslardan

yalnızca bir tanesi de Bolu F Tipi Hapishanesinde tutulmakta olan Keyfo Başak'tır. 06.01.1994 tarihinde gözaltına alınarak tutuklanan Keyfo Başak'ın 30.12.2023'te 30 yıllık infazı dolmasına ve koşullu salıverilme hakkından faydalandırılması gerekmesine rağmen mahpusun tahliyesi, İdare ve Gözlem Kurulu'nun sırasıyla 14.12.2023, 18.04.2024, 18.07.2024, 16.10.2024 tarihlerindeki kararlarıyla üçer aylık periyotlar halinde toplamda bir yıldan uzun süredir engellenmektedir.

Başak'ın Kurul kararlarıyla "iyi halli" olmadığına dönük alınan kararların gerekçeleri ise durumun keyfiyetini çok net gözler önüne sermektedir. Bunlar arasında mahpusun, haklarını iyi niyetle kullanmadığı; yükümlülüklerini yerine getirmede; ilkokuldan sonra eğitime devam etmek istediğine yönelik çabasının bulunmadığı; sorunlarla baş etme yöntemleri hakkında yeterli gelişim göstermediği; odasında yapılan aramalarda fazla gazete ve gereksiz malzemeler bulundurduğu gibi son derece subjektif gerekçeler bulunmaktadır.

Ayrıca değerlendirme puanının düşürülmesine ve "iyi halli" olmamasına gösterilen gerekçelerden birisinin "Manevi danışmanla görüşmeme" olduğu da belirtilmiştir. Ancak Alevi inancına mensup olan Başak'ın görüşmesi talep edilen "manevi danışman" olarak görevlendirilen kişinin Sünni din görevlisi olması ve görüşmeye katılmamasının tahliyesinin önünde bir engel olarak tutulması din ve vicdan hürriyetinin açık ihlali niteliğindedir. Kendisinin Alevi olduğunu ve manevi danışmanla görüşülecekse Alevi Dedesi/Piri ile görüşeceğine dair İnfaz Hakimliğine ve Ağır Ceza Mahkemesine defalarca kez dilekçe yazmış olmasına rağmen bu görüşme için gerekli şartların sağlanmadığı bilakis "iyi halli olmadığı" kanaatine varılan raporlara gerekçe oluşturacak manevi danışman görüşmelerinin hala Sünni din görevlisi tarafından düzenlendiği belirtilmiştir.

Başak'ın hakkında "iyi halli" olmadığına dair görüş belirtilmesine gerekçe fiillere dair ilgili tutanakları ve raporları İdare ve Gözlem Kurulu, İnfaz Hakimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi'ne yazdığı dilekçelerle talep etmesine karşılık bu dilekçelerine olumlu veyahut da olumsuz herhangi bir yanıt verilmemiştir.

Bunlara ek olarak Başak'ın hapishanede yaşanan, yemeklerden kaynaklanan zehirlenme vakaları da dahil olmak üzere birçok hak ihlalini kaleme aldığı ve kimi gazetecilere gönderdiği mektuplar da haberleşme hürriyeti hiçe sayılarak "kamuoyunu galeyana getirerek gündem oluşturmaya çalıştığı" gerekçesiyle karalanmış ve muhataplarına sansürlü şekilde iletilmiştir.

Keyfo Başak, son infaz erteleme kararı olan 16.10.2024 tarihli infaz erteleme kararına itirazını Bolu 2. İnfaz Hakimliği'ne iletmış, burada çıkan red kararının ardından Bolu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'ne başvurmuş, buradaki red kararının ardından ise 13.01.2025 tarihinde Anayasa'nın 10. maddesinde tanınan "kanun önünde eşitlik," 19 maddesinde tanınan "kişi hürriyeti ve güvenliği," 36. maddesinde tanınan "hak arama hürriyeti" ile AİHS'in 5. maddesinde tanınan "özgürlük ve güvenlik hakkı," 6. maddesinde tanınan "adil yargılanma hakkı," 9. maddesinde tanınan "düşünce, vicdan ve din özgürlüğü," 10. maddesinde tanınan "ifade özgürlüğü" ve 14. maddesinde tanınan "ayrımcılık yasağı" ilkelerinin keyfi bir şekilde ihlal edildiğini belirterek Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur.

Tüm bunlara ek olarak İdare ve Gözlem Kurulu üyeleri de dahil olmak üzere hapisane personeli ve idaresinin Başak ve birçok mahpusa "(...)dönem değerlendirme puanlarınız yüksek de olsa biz istemeden sizi salıvermeyeceğiz(...)" ve "biz istediğimiz zaman sizi salıvereceğiz" benzeri söylemleri kullandıklarına dair ciddi ve mükerrer iddialar, Bolu F Tipi ve birçok hapisanedeki keyfi uygulamaların düzeyini göstermektedir.

Keyfo Başak ve benzer durumda olan mahpusların yaşadıkları hak ihlalleri, Birleşmiş Milletler'in İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin "Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğar." şeklindeki 1. maddesi ile "Hiç kimseye işkence yapılamaz, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya ceza uygulanamaz." şeklindeki 5. maddesi başta olmak üzere uluslararası hukuk kurallarına da açık bir aykırılık teşkil etmektedir.

30 yıllık hapisanede tutulma süresi dolmuş olmasına rağmen tahliyesi soyut ve subjektif gerekçelerle engellenen Keyfo Başak'ın ve benzer durumla karşı karşıya kalan mahpusların yaşadıkları hak ihlallerinin giderilmesi için Bakanlığın bir an önce keyfi tahliye engellemelerin sonlandırılması için gerekli girişimleri başlatması elzemdir.

Bu bağlamda;

1. 14.04.2020 tarihli düzenlemeler neticesinde mahpusların maruz bırakıldıkları hak ihlallerinin önlenmesine dönük bir girişiminiz olacak mıdır? İlgili yönetmeliklerin değişikliğine dair bir çalışmanız mevcut mudur?
2. İdare ve Gözlem Kurullarının bir nevi "mahkeme" gibi görev yapmasının hukuki gerekçesi nedir?
3. İlgili düzenlemeler ile "umut hakkının" gasp edilmesinin gerekçesi nedir?

4. Bolu F Tipi Hapishanesinde 40'tan fazla mahpusun tahliyesinin engellenmesiyle ilgili bir inceleme başlatılmış mıdır? Bu mahpusların tahliye talepleri hangi somut ve objektif gerekçelerle reddedilmiştir?
5. İnfaz sürecinde "iyi hal" değerlendirmelerinde kullanılan raporların, mahpuslarla ve avukatlarıyla paylaşılmamasının hukuki gerekçesi nedir? Bu uygulamanın şeffaflık ilkesine aykırı olduğu düşünülüyor mu?
6. Mahpusların "iyi hal" değerlendirmelerine ilişkin itiraz süreçlerinde bağımsız bir denetim mekanizması oluşturulması planlanmakta mıdır?
7. Mahpusların manevi danışmanlık taleplerinde inançlarına uygun danışmanlık hizmeti alabilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmakta mıdır? Alevi inancına mensup bir mahpusun, Sünni bir din görevlisiyle görüşmeyi reddetmesi, neden tahliyesine engel teşkil eden bir gerekçe olarak değerlendirilmiştir?
8. Alevi olan Keyfo Başak'ın Sünni din görevlisiyle görüşmeye zorlanması din ve vicdan hürriyetinin alenen ihlali değil midir?
9. Keyfo Başak'ın din ve vicdan hürriyeti kapsamında anayasal hakkı olan Alevi Dedesi/Piri ile görüşme talebinin karşılanmama gerekçesi nedir? Konuya dair Başak tarafından yazılmış onlarca dilekçenin yanıtı bırakılması Alevi inancına mensup yurttaşlara dönük özel bir uygulama mıdır?
10. İdare ve Gözlem Kurullarının değerlendirmelerinin bir parçası haline getirilen "manevi danışmanla görüşme" uygulaması kapsamında Bakanlığınız bünyesinde istihdam edilmiş din insanların sayısı ve inançlara göre dağılımı nedir?
11. 14.04.2020 tarihinden itibaren hapishanelerde "manevi danışmanla görüşme" adı altında mahpusların katılması "zorunlu" tutulan görüşme sayısı kaçtır? Bu görüşmelerin inançlara göre dağılımı nedir?
12. Keyfo Başak'ın hukuki gerekçelerden yoksun keyfi sebeplerle mahpusluluklarının devam ettirilmesi bakanlığınızın merkezi bir politikasının neticesinde midir?
13. Keyfo Başak özelinde, mahpusların tahliye süreçlerine dair "Biz istemeden sizi salıvermeyeceğiz" gibi söylemlerin dile getirildiği yönündeki iddialar araştırılmış

mıdır? Bu tür uygulamalardan sorumlu kişiler hakkında bir soruşturma başlatılmış mıdır?

14. Mahpusların kamuoyuna mektuplar yoluyla hak ihlalleri bildirimlerinin “kamuoyunu galeyana getirme” gibi gerekçelerle engellenmesi, Anayasanın ifade özgürlüğü ilkesine açıkça aykırılık teşkil etmiyor mu? Bu durumun önüne geçilmesi için bir adım atılmış mıdır?

15. Son bir yıl içerisinde İdare ve Gözlem Kurullarının kararlarıyla tahliyesi engellenen mahpus sayısı kaçtır?